

Şanlıurfa Yöresinde Uygulandığı Şekli ile Dağlama

CAUTERIZATION AS APPLIED IN ŞANLIURFA REGION

Dr. Halil ÇİFTÇİ,^a Ebru ÇEVİK,^b Dr. Şahin AKSOY^c

^aHarran Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi,

^bHarran Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu,

^cDeontoloji ve Tıp Tarihi AD, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi, ŞANLIURFA

Özet

Dağlama çağlar boyu tedavi amaçlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. En eski örneklerine Orta Asya, Çin ve Hint Tıbbında rastladığımız bu uygulama Eski Yunan ve Arap-İslam Tıbbında da sıkça kullanılmıştır. Halen günümüzde Anadolu'nun farklı yörelerinde değişik tıbbi amaçlarla kullanılan dağlama Güneydoğu Anadolu bölgesinde oldukça yaygındır.

Biz bu çalışmamızda Şanlıurfa yöresinde dağlama tedavisi (*Şittara İndirmesi*) yapan iki geleneksel tıp uygulayıcısı ve "*şittara indiren*" halk ile görüşülerek bu uygulamanın amaç ve yaygınlığı konusunda bir araştırma yaptık. Araştırmamızda gözlemledik ki bu bölgede uygulanan dağlama, klasik manada uygulanan dağlamadan çok Uzakdoğu'da uygulanan "moksa"ya benzemektedir.

Bu araştırmamızın hem geleneksel tıp uygulamasının mantığını daha iyi anlamaya, hem de dağlama uygulamalarını iyi ve kötü yönleri ile daha iyi ortaya koymaya yardımcı olacağı kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel tedaviler, dağlama, Şanlıurfa

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2005, 13:110-114

Abstract

It is known that cauterization has been used for treatment purposes. The most ancient examples of this application were seen Middle Asian, Chinese and Indian Medicine. It was also used in Ancient Greek and Arabic-Islamic Medicine. The practice of cauterization for medical purposes is seen in different regions of Anatolia.

In this study, we have searched the practice of cauterization in Şanlıurfa region by interviewing with 2 practitioner and many people who visit them. We have observed that cauterization method used in this region is different than "classical" cauterization and more like to "moksa" of Far East Asia.

We hope that our study will help both to understand the mentality of traditional medicine and to demonstrate good and bad sides of the application of cauterization.

Key Words: Traditional treatments; cauterization; Şanlıurfa

Gelenek sosyal kurumlara yansıdığı zaman aktarma, elden ele nakletme anlamları ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda gelenek, kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamalar, inançlar, sanatlar ve kurumlar ve tecrübelerin aktarıldığı, kuşakların bu bilgi birikimi sayesinde öğrendiği araçtır. Aynı zamanda bu şekilde aktarılan kültür öğelerinden bazıları için de gelenekten söz edilir. Bu anlamda bireyin değil, grubun ürettiği bir davranış biçimi, "değer" yahut "gelenek" adını alıp, grup bilincini kuvvetlendirmeye hizmet eder.¹ Grup bilinciyle aktarılan uygulamaların en güzel örneklerinden biri de halk arasında belirgin biçimde yaygınlaşmış olan geleneksel tedavilerdir.

Geliş Tarihi/Received: 01.09.2005

Kabul Tarihi/Accepted: 23.09.2005

Yazışma Adresi/Correspondence: Dr. Halil ÇİFTÇİ
Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi
Araştırma ve Uygulama Hastanesi
Üroloji Servisi, 63300, ŞANLIURFA
Halilciftci63@hotmail.com

Copyright © 2005 by Türkiye Klinikleri

Geleneksel tedavi ve evde uygulanan tedaviler nesiller boyu devam eden ve toplumun geleneklerinden kaynaklanan, modern tıp ile tam olarak açıklanamayan tedaviler olarak tanımlanabilir.²

Kuşaktan kuşağa, toplumdan topluma aktarılacak geliştirilen geleneksel tedaviler bugün yerini modern tıba bırakmış görünmektedir. Modern tıbbın doğmasına da yardım etmiş olan geleneksel tedaviler kültür içinde şekillenerek bir anlam kazanır. Bu nedenle geleneksel tedavi uygulamaları, geleneksel düşünüş ve inançların etkisi altında kalır. Doğuda ve Batıda kimi zaman farklılıklar göstermesine rağmen yüzyıllardır süregelen geleneksel tedaviler bazı yörelerde hala devam etmektedir. Ülkemizde varlığını koruyan bu uygulamalar sağlık hizmetleri üzerinde etkisini göstermekte zaman zaman insan sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Ancak insanlık tarihi kadar eski olan bu konu insanoğlunun ortak bir özelliğini ve insanlık tarihinin evrenselliğini de yansıtmaktadır. Ayrıca hizmet götürülen toplumun sosyokültürel yapısının tanınması, yapılan geleneksel uygulamalarının olumlu yönlerinin

desteklenmesi, olumsuz yönlerinin çıkarılması her sağlık çalışanın sorumluluğu olmalıdır.³

Geleneksel tedaviler dünyanın hemen her yerinde değişik sıklıklarda başvurulan tedavi yaklaşımlarıdır. Halkın kendi kendisini tedavi etme yöntemlerini içerir, bunların bir kısmı gelişmiş, bir kısmı ise ilkel düzeyde kalmıştır. İlkel şekiller halk arasında gelenekler yardımıyla yaşamaktadır. İnsanlar her derdin mümkün olan veya mümkün olmayan çarelerini aradıkları ve teselliye ihtiyaç duydukları için bu arayış sürüp gitmektedir. Geleneksel tedavi yöntemleri, temel bir düşünsel dayanağı olduğu öne sürmeksiz ve çağdaş bilimsel tıbbı bir seçenek olma amacı gütmeksizin, varlığını çağlar boyunca sürdürüp gelmiş kültürel bir yapıdır. Geleneksel tedavi yöntemlerinde kullanılan araç ve gereçler genellikle yöresel nitelikler taşırlar ve kendi içlerinde değişmeden günümüze kadar süregelirler. Bu yöntemlerin günümüzde ve gelecekte varlığını halk arasında devam ettirmesini kültürel mirasın devamı, o kültür içinde şekillenerek bir anlam kazanmıştır. Bir sağlık inançları olarak, geleneksel tedavi, alternatif tedavi, tamamlayıcı tedavi adları altında toplanabilecek bu yaklaşımda ev halkının kullandığı ve halk arsında yaygın kullanımını ve kabulü bulunan ilaç ve davranışlar yer almaktadır. İnanç ve benimseme, çabuk ve kolay ulaşma, denemişlik, sosyokültürel düzeyin düşük olması ve ekonomik olma gibi etkenlerin rol oynaması nedeniyle bireyleri ifade ettiklerinden fazlasıyla geleneksel yöntemlere başvurmalarına neden olmaktadır. Hastaneler ve doktorlara ilişkin olumsuz yaşantı ve deneyimlerin de bu yatınlığı arttırdığı düşünülmektedir.

Toplumun sağlıkla ilgili davranışlarını geliştirebilmek için sağlık personellerinin geleneksel tedavilerin arkasında hangi kültürel etmenlerin yer aldığını bilmesi ve bu etmenleri anlamaya çalışması gerekmektedir. Sağlık hizmetlerinin çağdaş tıp anlayışı kadar, kültürlere de uygun olarak sunulması gereği vardır. Kültürel özellikleri dışlayan sağlık hizmet modeli toplum tarafından benimsenemez. Toplumla birebir iletişim içerisinde olan sağlık profesyonellerinin topluma yönelik bakım hizmetlerini planlamadan önce toplumun geleneksel tedavi uygulamalarını tanımaları, bireylerin sağlıkla ilgili davranışlarını etkileyecek kültürel özelliklerini bilmeleri, verecekleri hizmetin etkinliği açısından büyük öneme sahiptir.⁴

Bu bağlamda biz bu çalışmada Şanlıurfa'da hala varlığı süregelen bir geleneksel tedavi yöntemi olan "dağlama" uygulamasını, bu uygulamanın hangi hastalıklarda ve nasıl uygulandığını ve tercih edilme nedenini ele aldık.

Türkiye'nin Güneydoğusunda geleneksel tedavi yöntemleri diğer yörelerden daha fazla olarak hala varlığını korumaktadır. Bunun nedenleri arasında; bu bölgenin din ile geleneklerin iç içe geçmiş bir kültürel özelliğinin olması yanında, Güneydoğu Anadolu'ya uzun yıllar sağlık hizmet-

lerinin ulaştırılmaması, bölgenin coğrafi koşulları gibi bir çok neden sıralayabiliriz.

Dağlamanın çağlar boyu tedavi amaçlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. En eski örneklerine Orta Asya, Çin ve Hint Tıbbında rastladığımız bu uygulama Eski Yunan ve Arap-İslam Tıbbında da sıkça kullanılmıştır.

Eski Mısırlıların pek çok ağrıda özellikle de siyatik ağrılarda kulağa dağlama yaptıkları bilinmektedir.⁵ 1. yüzyılda yaşamış hekim Celsus kanserli kitlelerin kesilip atılmasının ardından bölgeye dağlama uygulanmasını önermiştir. Müslüman cerrahların babası olarak kabul edilen Ebu'l-Kasım Zehravi (930-1013) dağlama yoluyla bir çok cerrahi tedavi yapmıştır. Yaraların koterizasyonu ile mesanedeki taşların giderilmesi gibi ilk cerrahi yöntemlerin yanında ayrıca bir çok yarayı da dağlama yoluyla iyileştirmeyi başarmıştır. Dağlama noktalarını gösteren "Tasrif" adlı eseri bulunmaktadır.⁶ Onun etkisini taşıyan Osmanlı devri bilim adamlarından biri de Şerafeddin Sabuncuoğlu'dur (1385-1468). Sabuncuoğlu'nun 1465 yılında tamamladığı Cerrahiyetü'l-Haniye adlı kitabın birinci bölümünde cerrahinin en geçerli tedavi yöntemlerinden biri olan dağlama uygulamalarını anlatır. O yıllarda bütün belirtiler hastalık olarak kabul edildiğinden dağlamalarda buna göre tarif edilmiştir. Örneğin akut yarım baş ağrısının dağı, kronik yarım baş ağrısının dağı, uçugun dağı, burundan gelen yaramaz kokunun dağı, dudak çatlağının dağı, diş ağrısının dağı, hemoroid dağı, mesane üzerine vurulan dağ, arka ağrısına dağ etmek gibi.⁷ Şerafeddin Sabuncuoğlu diş ağrısını gidermek için de dağlama yapmıştır. Cerrâhiyetü'l-Hâniyye'de açıkladığı dağlama (koterizasyon) iki metodla yapılır: Ateşle ve kızgın yağla. Yağla dağlamada ucuna pamuk sarılmış bir mil kızgın yağa batırılır ve diş bununla dağlanır yahut katı yağ bulaştırılmış bir pamuk dişin üstüne konur ve bu işlem tekrarlanır. İkinci yöntemde doğrudan doğruya bir mil kızdırılır, komşu dokulara zarar vermemesi için bir boru (kanül) alınır ve mil bu borunun içinden geçirilerek diş dağlanır. Sabuncuoğlu sıcak havanın tedavi edici etkisini bilmekteydi. Sabuncuoğlu'nun diş ağrısında uyguladığı ilginç bir tedavi yöntemi de akupunktur idi ki bu yöntemden kendinden önce ve sonra Türk ve Avrupalı başka hiçbir hekim yazar bahsetmemiştir. Kendi deyimi ile "otuz kere denedikten sonra yazdığı" Cerrâhiyetü'l-Hâniyye'de yer alan bu uygulamasında, eğer bir kişinin sol taraftaki dişi ağrıyorsa sağ bileğinin kemiğine, sağ taraftaki dişi ağrıyorsa sol bileğinin kemiğine dağlama önerilir.⁸ Yine Fransız bilim adamlarından dört farklı kral zamanında sarayda cerrah olarak hizmet vermiş berber cerrah Ambroise Pare'nin (1510-1590) savaş yaralanmalarında dağlamayı kullandığı bilinmektedir.

Bazı akupunktur noktaları ile dağlama noktaları arasında benzerlikler bulunmaktadır. Hatta kulağa uygulanan akupunkturun çıkış noktası dağlama ile olmuştur. Kulak

akupunkturun bugün bu denli yaygın olarak kullanılması, araştırılması ve buluşunu Dr. Nogier'e borçluyuz. Kulakta tüm organların Refleks zonları olduğunu tespit etmiş ve vücudun kulak kepçesinde yayıldığını göstermiştir. Refleks noktaları sistemi sayesinde organlarda bulunan herhangi bir hasarı tespit etmek mümkün olmuştur. Dr. Nogier buluşunu 1969 yılında yayınlamış olduğu 'Lehrbuch der Auriculotherapie' kitabında şöyle tanımlamaktadır: "1950 yılında Lyon yakınlarındaki muayenemde bir kaç hastanın kulak kepçelerinde skar (koterizasyon yanığı) gördüm. Bu skarlar benim ilgimi uyandırmıştı. Skarlar hakkında hastalarımla görüştüğümde siyatikten dolayı tedavi olduklarını öğrendim. Antiheliksın üst kısmında fossa triangularis'da crus superius ve crus inferius anthelicis arasına düşen bir alanın koterize edildiğini gördüm. Çok daha sonraları kulak kepçesinin ta orta çağdan beri uyarıldığını öğrendim. Bazı organ, fonksiyon hasarlarını önlemek ve tedavi etmek amacıyla kulak kepçesinin uyarıldığını gördüm. O zaman orta çağdaki bu gelişmelerden habirim olmadığından yeni bir şeyleri keşfettiğime inanıyordum. Onun için de her şeyi yeniden araştırmaya çalışıyordum. Tedavi edilenleri yakından izliyor ve takip ediyordum. Sorduğum tüm hastalar koterizasyondan sonra ağrıların hızlı bir şekilde (dakikalar ve saatler içinde) azaldığını söylüyorlardı. Koterizasyon ile ağrının azalması arasında bir ilişkinin olduğunu görüyordum. İşin en ilginç olan yanı ise, koterizasyonu yaptıranların hemen hemen hepsi kronik ağrıları olan ve daha önce diğer tedavi yöntemlerine başvuran ancak sonuç alamayan hastalardı. Bu durumda sağlık şikayetleri daha çok ağır olan hastaların bu tedaviye başvurduklarını görüyordum. Bunun üzerine kendimde bazı hastalarımı koterize ettim. Oldukça iyi sonuç aldım ve bunun üzerine daha az barbar olan yöntemlere başvurdum. Bir süre sonra dağlama yerine iğne batırma yöntemini kullanmaya başladım".⁵

Biz de bu araştırmaya Dr. Nogier gibi hastalardaki dağlama izlerini görmekle başladık. Bu araştırma Harran Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Üroloji polikliniğine başvuran hastaların rutin fizik muayenelerinde ciltte görülen dağlama izleri üzerine planlanmıştır. Veri toplama Şanlıurfa ilinin Harran ilçesinde dağlama tedavisi, onların ifadesiyle (şittara indirmesi) yapan, geleneksel tıp uygulayıcısı ve dağlama tedavisi yaptıran (şittara indiren) halk ile birebir görüşerek gerçekleştirilmiştir. Daha çok Arap kültürüne özgü bir halk tedavisi olan dağlama Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde de görülmektedir. Dağlamacılık hem erkeklerin hem de kadınların yaptığı bir uygulamadır. Dağlamacılar dağlama tedavisi yanında talebe göre çok nadir de olsa masaj tedavisi de uygulamaktadırlar. Bitkisel tedavi v.b. tedavilerle ilgilenmemekte sadece dağlama yapmaktadırlar. Dağlamacılar dağlama tedavisini dede, amca gibi aile büyüklerinden öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Dağlama tedavisi yapan kadın dağlamacılar erkeklere de, erkek dağlamacılar kadınlara da dağlama

yapmakta, dağlama yapılacak hastalarda cinsiyet ayrımı gözletilmemektedir

Dağlamacıların herhangi bir dini eğitimleri olmayıp dağlama işlemini yaparken okudukları bir dua, sure bulunmamaktadır. Aileleri Urfa'nın yerlilerinden, kökenleri temiz ve inançlı, orta sosyoekonomik düzeyde olan, sevilen, sayılan bir ailedir. Dağlama tedavisinde herhangi bir ücret talep edilmemekte, sadece dağlama yaptıranların hediyeleri kabul edilmektedir. Dağlamacılar geçimlerini çiftçilik gibi başka işlerle sağlamakta ve dağlamacıların misafirperver özellikleri dikkati çekmektedir. Görüştüğümüz dağlamacılar orta yaş geçkin, evli ve çocuklu insanlardır. 10-15 yıldır dağlama yaptıklarını söylemektedirler. Dağlamacılar dağlamayı evlerinde yapmaktadırlar. Dağlama yaparken yanındakilerden yardım alıp giydikleri özel bir kıyafet bulunmamaktadır. Görüşmelerimizde kadın dağlamacıların konuştuğu dil Arapça olup hiç Türkçe bilmemektedirler. Bu yüzden onlarla tercüman aracılığıyla iletişime geçtik. Erkek dağlamacılar ise Türkçe biliyorlardı. Dikkatimizi çeken dağlamacıların sıcakkanlı, iletişimi iyi olan güler yüzlü insanlar olması ve yaşama dair bilgece söylemlerinin bulunmasıydı.

Dağlamanın uygulandığı hastalıklar ve semptomlar şunlardır:

Romatizmal hastalıklar; Hemoroidler; Barsak bozuklukları(distansiyon-hazımsızlık,çocuk ishalleri; Flank ağrıları; İnfertil çiftler; Kuduz hastalığından korunmada ve Diz, boyun, omuz ağrıları.

İnfertil hastalarda dağlama yada koterizasyon bölgeleri bilateral alın yan kenarı, bilateral lateral abdominal bölge ve bilateral humerus kol kaslarıdır. Bu bölgelerin özel olduğuna ve buralardan geçen bir damarın olduğuna inanıldığı için dağlama buralara yapılmaktadır. İnfertilite tedavisinde ilimizi çeken en önemli şey ise infertilite dağlamasının çiftlerden erkek olana uygulanması ve "kadınların kısır olmaz" diye bir gerekçe sunulmasıdır. Ataerkil bir toplumsal yapıya sahip olan Urfa'da infertilitenin kabulü konusunda büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Oysa çoğunlukla kadınların bu konuda suçlandığı ve kuma olgusunun var olma nedenleri buna örnek olarak gösterilebilir. Dağlama için tam tersi bir inanış ulaştığımız ilgi çekici gerçeklerdendir.

Dağlama uygulanan hastalıklardan bir diğeri de "tokma" olarak adlandırılan bir ishaldir. Bunun sebebini dağlamacılar yemek dokunması, fazla miktarda yemek yeme olarak belirtmektedir. Hazımsızlık, şişkinlik olarak açıklanan "tokma" dağlama usulü ile tedavi edilmeye çalışılmaktadır.

Dağlamanın yapılışında ise farklı iki yöntem uygulanmaktadır. Birinci yöntemde dağlama şu şekilde yapılmaktadır: Pamuklu bir bez bir sigara kalınlığında sarıllarak

bezin bir ucu yakılır. Bezin yakılmayan ucu dağlanacak bölgenin üzerine konulup bezin yavaş yavaş yanarak deriye ulaşması sağlanmaktadır. İkinci dağlama yönteminde ise; bir şiş, demir, çuvaldız ya da tercihen büyük yorgan iğnesi kullanılmaktadır. Çuvaldız ya da yorgan iğnesi nar kabuğu ateşinde ısıtılarak hastalıklı bölge dağlanır. Hangi yöntemin kullanılacağına dağlamacı karar verir ve hastalığa göre değiştiği ifade edilmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta, bizlere birinci yöntem olarak sözü edilen yöntemin esasında Uzakdoğu'da ve Çin Tıbbında yaygın olarak uygulanan "Moksa"ya karşılık gelmesidir. Bu noktayı ısrarla sormamıza rağmen her iki uygulamanın da aynı kavramla yani şittara, dağlama ile ifade edildiğini öğrendik. Moksa dağlamadan farklı olarak kızgın metal ile belli bir bölgenin yakılması yerine, klasik akupunktur hatları üzerinde bulunan belli bölgelere ısı uygulanması eylemidir.⁹

Tokma diye ifade edilen çocuk ishallerinde ise dağlama şöyle yapılmaktadır. Dağlama şişi ateşte ısıtılır, çocuğun karnına ve boynuna düz bir çizgi yada artı işareti şeklinde kızgın şiş bastırılır. Çocuklara uygulanan dağlama çocuk istismarı tehlikesini ortaya çıkarmaktadır. Biz çocuğuna dağlama yaptıran aileleri bu konuda uyardı. Ancak konunun önemi bu konuyla ilgili detaylı bir halk eğitimine olan gereksinimi ortaya çıkarmaktadır.

Kuduz hastalığından korunmak için yapılan dağlamada ise; parpılama olarak nitelendirilen şişten kalın bir demiri ateşte kızdırıp hastanın dilinin altındaki sinirin yakılmasıyla gerçekleştirilmektedir.

Genellikle dağlamalar tek doz olarak yapılmakta ve hastalar şifa görmekteyken. Yapılan kontrollerde ya da hastanın bildirdiği şikayetlerinin devamı olduğunda dağlama işlemi 1 ay sonra tekrarlanmaktadır. Bu kez dağlama aynı yere yakın bir başka bölgeye yapılır.

Dağlama yaptıranlar ile yaptığımız görüşmelerde hastaların kadın yada erkek olabildiklerini, yediden yetmiş herkesin dağlama için başvurduklarını öğrendik. Hastalar fayda göreceklelerinden emin olduklarından işlem sırasındaki ağrıyı tolere ettiklerini bildirmektedirler. Dağlama yaptıranlar dağlanan yerde artık hastalık oluşmayacağına inandıklarından dağlama izini bir sigorta olarak açıklamakta ve dağlama izi ne kadar derin olursa o kadar çok iyileşeceklerini ifade etmektedirler. Dağlama yaptıran kişiler dağlama tedavisini modern tıpla beraber ya da tek başına kullanabilmektedirler. Görüştüğümüz dağlama yaptıran kişiler dağlamayı tercih etme nedenlerini; daha çok maddi yetersizlikleri, hastanelere ulaşmanın güçlüğü, dağlamacıların kendileriyle hastane personelinin daha çok ilgilendiği ve doktorların dertlerine çare bulamadığı şeklinde sıralamışlardır.

Dağlama ile ilgili ilginç olan bir başka yön ise Arap kültürüne ait bir uygulama olmasına rağmen dağlamanın

Hz. Muhammed (S:A:V) tarafından yasaklanmış olmasıdır. Hz. Muhammed (S:A:V) bir hadisi şerifte şöyle buyurmaktadır: "Şifa üç şeydedir: bal şerbeti, kan aldirmek ve ateşle dağlama. Ancak ümmetimi dağlama yaptırmaktan men ediyorum".¹⁰ Dağlamının neden yasaklandığına dair bir tavsiye bulunmaması birlikte dağlamının peygamber tarafından yasaklandığı halde Arap kültüründe dağlamının yaygınlaşması şaşırtıcıdır. Biz görüştüğümüz dağlama yapan ve yaptıran kişilere bu hadisten bahsettiğimizde böyle bir hadisin olmadığını Hz. Muhammed'in kendisinin de dağlama yaptırdığını ifade etmişlerdir. Yaptığımız incelemeler her şeyden önce bu hadisin güvenilirliği konusunda şüpheler olduğu, veya Hazreti peygamber'in bu sözle kast ettiği şeyin tedavi amaçlı olarak beden belli bir noktasına sıcak/ateş/yakma uygulanmasına karşı çıkmasından ziyade dinde esas olarak canlıların yakılmasına karşı olduğudur.

Dağlama modern tıpta da bir çok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Örneğin son yıllarda geliştirilen iç kanamayı durdurmak için koterizasyon önerilmektedir. Bu koterizasyon yöntemi iç yaraların ultrason yardımıyla koterize edilmesi olarak gündeme gelmektedir. Modern tıptaki koterizasyonla geleneksel tedavi olarak uygulanan koterizasyonlar arasında benzerlikler bulunmamaktadır. Acaba insanlara şifa veren şey ne? Gibi bir soru akla gelmektedir.

Halk inançları, hayatın hemen hemen her ünitesinde yer almıştır. Teknik gelişmelerden tutun da; evlenmeden, doğuma, ölüme, sosyal hayatımızdaki her türlü etkinliklere kadar benimsenen halk inançları vardır. İnsanların toplumsal hayatlarında meydana gelen bir önemli olay, zamanla unutulmuş, ancak o olayın tesiri değişik yargı ve izler olarak toplumalarda varlığını devam ettirmiştir. Bu tür yargı ve inançlar da "Halk İnançları"nın doğmasına vesile olmuştur. Halk inançlarını toplumun gelenek, görenek ve folklorundan ayırmak zor olduğu gibi, onu gelenek ve göreneklerin temelinde var olan belli bir inancın yansıması olarak görmek de mümkündür. Bu nedenle biz bu çalışmamızda halk inançlarının temelini oluşturan geleneksel tedavilerden dağlamayı ele aldık. Bu araştırma özellikle toplumu anlamaya, modern tıp ile halkın içinde yaşadığı geleneksel tıp arasında köprü kurmamızı sağlayacağı, modern tıp uygulamalarını geleneksel tıp zeminine nasıl yerleştirileceğimizi göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Modern tıbbın ulaşılabilirliğinin artırılması, modern tıbbın teknik ilerlemelerinin yanın da insani yönünü de geliştirmesi geleneksel tedavilerin tercih edilmelerini azaltacağı kanısındayız. Ayrıca her sağlık çalışanının hizmet verdiği toplumun sağlıkla ilgili uygulamalarını tanıyıp yanlış olanlarını çıkarıp yerine doğrularını öğretmesi, doğru olanlarını devam ettirmesi mesleki zorunluluklardandır.

KAYNAKLAR

1. Vural M. Gelenek ve Dinlerin Aşkın Birliđi, Dođu Batı Düşünce Dergisi, Ankara, 2003-04:25:162.
2. Becerra RM, Iglehart AP. Folk Medicine use: Diverse Populations in a Metropolitan Area, Soc Work Health Care 1995;21:37-58.
3. Savran G, Uzel İ. Bazı Halk Hekimliği Uygulamalarının Tıp Etiđi Açısından Deđerlendirilmesi, III. Tıbbi Etik Sempozyumu Bildirileri, Yükseköđretim Kurulu Matbaası, Ankara, 1998:167.
4. Henkle JO, Kenerly SM. Cultural Diversty: aresource in Planning and İmplementing Nursing Care, Public Health Nurs 1990;7:145-9.
5. Akapunktur, <http://www.akapunktur.4t.com/kulak.htm>. (Erişim tarihi: 15.06.2005).
6. Kahya E. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Cerrahi Çalışmalarından Bazı Örnekler, Türk Kültür Kongresi Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1999:2:345-55.
7. Tokaç M. İlk Dönem (XIV-XV: Yüzyıllar) Türkçe Tıp Yazmalarında Cilt Hastalıkları ve Tedavileri, Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları, İstanbul, 2000:56.
8. DişHekimliğiTarihi,<http://www.lokman.cu.edu.tr/dişhekimliği%20tarihi/osmanlidışhek.htm>. (Erişim tarihi: 15.06.2005).
9. Licht S. Massage, Manipulation and Traction, Waverly Press, Baltimore, 1960.
10. Ağırakça A. İslam Tıp Tarihi Başlangıçtan VII:/XIII. Yüzyıla Kadar, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 2004:80.